

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Daniely Zemanové, soudce Milana Hulmáka a soudkyně zpravodajky Veroniky Křest'ánové o ústavní stížnosti stěžovatele **Mgr. Jiřího Kanii**, advokáta, sídlem Sadová 171/40, Opava, proti usnesení státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Ostravě č. j. 1 ZN 4561/2023-113 ze dne 22. května 2026 a usnesení Policie České republiky, Městského ředitelství policie Ostrava, 7. oddělení obecné kriminality č. j. KRPT-185496-173/TČ-2023-070777 ze dne 25. března 2026, za účasti **Okresního státního zastupitelství v Ostravě a Policie České republiky, Městského ředitelství policie Ostrava, 7. oddělení obecné kriminality**, jako účastníků řízení, takto:

I. Usnesením státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Ostravě č. j. 1 ZN 4561/2023-113 ze dne 22. května 2026 a usnesením Policie České republiky, Městského ředitelství policie Ostrava, 7. oddělení obecné kriminality č. j. KRPT-185496-173/TČ-2023-070777 ze dne 25. března 2026 bylo porušeno právo stěžovatele na spravedlivý proces zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Tato usnesení se proto ruší.

Odůvodnění:

I.
Úvod

1. Ústavní soud se zabývá situací, kdy stěžovatel jako advokát zastupoval v rámci trestního řízení (ve stadiu prověřování) oznamovatele trestného činu (tvrzeného poškozeného), o kterém legitimně předpokládal, že spadá do kategorie zvláště zranitelných obětí, a tudíž má zákonný nárok na bezplatné zastupování zmocněncem. Trestní řízení však skončilo usnesením policejního orgánu o odložení věci s konstatováním, že se v daném případě nejednalo o podezření ze spáchání trestného činu. Na základě toho orgány činné v trestním řízení dospěly k závěru, že oznamovatel zastupovaný stěžovatelem vůbec nebyl obětí trestného činu ve smyslu zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, neboť k jeho újmě nebyl spáchán žádný trestný čin. Oznamovatel proto podle jejich názoru neměl nárok na bezplatné právní zastoupení advokátem, což vedlo k tomu, že za jeho zastupování nepřiznaly stěžovateli žádnou odměnu ani náhradu hotových výdajů.

2. Ústavní soud dospěl k závěru, že orgány činné v trestním řízení svá rozhodnutí založily chybně zejména na zpětném posuzování statusu obětí. Jestliže se daný člověk (fyzická osoba) v době konání prověřování legitimně jevil být obětí trestného činu a disponoval všemi právy s tím spojenými, není přípustné mu tato práva zpětně odebrat poté, co se prokáže, že obětí trestného činu ve skutečnosti nebyl, s výjimkou případů, kdy tento člověk postavení obětí zjevně zneužil. Jestliže vykazoval znaky zvláště zranitelné obětí, měl nárok na bezplatné zastupování zmocněncem až do doby, než byl prokázán opak. Advokátovi zastupujícímu

v postavení zmocněnce takového člověka proto nelze zamítnout jeho nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů za toto zastupování jen proto, že výsledky trestního řízení vedly k závěru, že vůči zastupovanému člověku nebyl spáchán žádný trestný čin, tudíž nejde o oběť trestného činu.

II.

Namítaná porušení ústavně zaručených práv a obsah napadených rozhodnutí

3. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky a § 72 a násl. zákona o Ústavním soudu se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví označených rozhodnutí s tvrzením, že jimi došlo k porušení jeho ústavně zaručených práv zakotvených v čl. 1 odst. 1 Ústavy, čl. 2 odst. 2, čl. 11, čl. 36 a čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

4. Stěžovatel vystupoval v posuzované věci v trestním řízení jako zmocněnec oznamovatele (tvrzeného poškozeného). Trestní řízení bylo vedeno pro podezření ze spáchání přečinu podvodu podle § 209 odst. 1 trestního zákoníku, jehož se měl dopustit konkrétní podezřelý, a skončilo usnesením Policie České republiky, Městského ředitelství policie Ostrava, 7. oddělení obecné kriminality o odložení věci podle § 159a odst. 1 trestního řádu č. j. KRPT-185496-158/TČ-2023-070777 ze dne 8. srpna 2025. Policejní orgán dospěl k závěru, že nejde o podezření z trestného činu a není na místě vyřídit věc jinak. Stížnost proti usnesení podanou stěžovatelem státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Ostravě zamítnul jako podanou neoprávněnou osobou (oznamovatel, kterého stěžovatel zastupoval, v tu dobu již nežil).

5. Napadeným usnesením policejního orgánu bylo podle § 151 odst. 3, 6 trestního řádu s odkazem na § 51a odst. 2 trestního řádu rozhodnuto o návrhu stěžovatele na vydání rozhodnutí o výši odměny zmocněnce a náhradě hotových výdajů, v němž stěžovatel uplatnil tento nárok v celkové výši 134 488 Kč. Policejní orgán uvedeným usnesením stěžovateli odměnu, náhradu hotových výdajů a náhradu za promeškaný čas nepřiznal, respektive „přiznal“ ji ve výši 0 Kč.

6. Proti usnesení policejního orgánu podal stěžovatel stížnost, kterou státní zástupce zamítl jako nedůvodnou.

III.

Argumentace stěžovatele

7. Stěžovatel uvádí, že mu orgány činné v trestním řízení odmítly přiznat jakoukoli odměnu a náhradu hotových výdajů kvůli tomu, že s ohledem na výsledek trestního řízení oznamovatel, jehož zastupoval, nemůže být považován za zvlášť zranitelnou oběť, a proto mu nevzniklo právo na bezplatnou právní pomoc podle § 51a odst. 2 trestního řádu. Namítá, že poškozený splňoval zákonné požadavky na status zvlášť zranitelné oběti ve smyslu § 2 odst. 4 písm. b) zákona o obětech trestných činů a že výklad orgánů činných v trestním řízení je krajně restriktivní a nepředvídatelný. Má za to, že orgány činné v trestním řízení vyšly z premisy, že povinnost státu hradit náklady zmocněnce vzniká teprve tehdy, pokud stát autoritativně deklaruje pravděpodobné spáchání trestného činu, např. zahájením trestního stíhání, což však odmítá s tím, že takový požadavek v zákonné úpravě není obsažen.

8. Stěžovatel podotýká, že policejní orgán v usnesení o odložení věci nedospěl k názoru, že by tvrzení poškozeného byla nepravdivá. Odmítá proto závěr státního zástupce, že v řízení „vyšel najevo opak“ ve smyslu § 3 odst. 1 zákona o obětech trestných činů. Neprokázání obvinění podle něj značí pouze nedostatek průkazných důkazů, nikoliv pozitivní závěr o jeho nepravdivosti. Tvrdí, že orgány činné v trestním řízení tak zaměnily nepodloženost viny s prokázáním neviny. Zdůrazňuje, že status zvlášť zranitelné oběti vzniká okamžikem

spáchání trestného činu (při naplnění znaků zvláštní zranitelnosti), nikoli rozhodnutím orgánu činného v trestním řízení.

9. Stěžovatel dále namítá, že výklad prosazovaný orgány činnými v trestním řízení by v konečném důsledku mohl mít pro oběti odrazující účinek, neboť by je oslovení advokáti museli informovat, že v případě neúspěšného výsledku trestního řízení by nesly náklady na právní zastoupení samy. Tento výklad by podle jeho názoru navíc vedl k nerovnostem mezi jednotlivými zvláště zranitelnými oběťmi a obrací smysl ochranného principu, podle kterého je třeba každou osobu, která se cítí být obětí trestného činu, za oběť považovat, nevyjde-li najevo opak. Má za to, že nemůže jít k tíži zvláště zranitelné oběti, že orgány činné v trestním řízení nebyly schopny zajistit dostatek důkazů k objasnění trestného činu. Odmítá argumentaci státního zástupce, podle níž byl poškozený svéprávný, a i přes svůj vysoký věk byl schopen projevit svou vůli s tím, že tyto okolnosti nevylučují existenci statusu zvláště zranitelné oběti podle § 2 odst. 4 písm. b) zákona o obětech trestných činů.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

10. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, jenž byl účastníkem řízení, v němž byla vydána napadená rozhodnutí. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je advokátem, tudíž podle stanoviska pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 42/15 ze dne 8. října 2015 nemá povinnost být právně zastoupen jiným advokátem, jak vyžaduje § 30 odst. 1 zákona o Ústavním soudu. Ústavní stížnost je (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*) přípustná, neboť stěžovatel vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svých práv.

V.

Vyjádření účastníků řízení

11. Okresní státní zastupitelství v Ostravě ve vyjádření odkázalo na odůvodnění napadeného rozhodnutí. Odmítá stěžovatelovu interpretaci výsledků daného trestního řízení, podle níž podezření z trestného činu nebylo vyvráceno, ale pouze nebylo prokázáno. Stěžovatelův odkaz na nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1507/25 podle něj není přílehlavý. Podotýká, že z usnesení policejního orgánu o odložení věci vyplývá, že přinejmenším část tvrzení poškozeného se ukázala jako nepravdivá či nevěrohodná. Konstatuje, že podezření v posuzované věci bylo vyvráceno. Upozorňuje na to, že stěžovatel ve stížnosti proti napadenému usnesení policejního orgánu neuváděl, že podezření z trestného činu nebylo vyvráceno, z čehož dovozuje, že je tato námitka v ústavní stížnosti nově uplatněna, a proto je nepřipustná. Uvádí, že státní zástupce ze svéprávnosti poškozeného nedovožoval nemožnost přiznání statusu zvláště zranitelné oběti, ale pouze to, že poškozený byl plně způsobilý uvědomovat si, zda jeho sdělení orgánům činným v trestním řízení jsou zcela pravdivá a také být srozuměn s logickými následky jejich nepravdivosti včetně nutnosti zaplatit odměnu svému svobodně zvolenému zmocněnci. Okresní státní zastupitelství považuje ústavní stížnost za zjevně neopodstatněnou, a proto navrhlo její odmítnutí.

12. Policejní orgán ve vyjádření rekapituloval průběh trestního řízení. Připustil, že poškozeného po celou dobu prověřování považoval za zvláště zranitelnou oběť, neboť respektoval, že je nutno k němu takto přistupovat, dokud se neprokáže opak. Má však za to, že toto postavení na počátku řízení, resp. v jeho určité fázi, ještě nezakládá nárok na úhradu nákladů zmocněnce státem, neboť toto právo nemůže vyplývat jen ze subjektivního tvrzení oznamovatele, že se stal obětí trestného činu, jestliže k jeho spáchání objektivně nedošlo, jak tomu bylo i v posuzované věci. Uvádí, že vycházel z toho, že rozhodným okamžikem pro posouzení nároku na úhradu nákladů právní pomoci státem je stav věci v době rozhodování

o tomto nároku, přičemž v okamžiku rozhodování bylo pravomocně postaveno najisto, že nebyly zjištěny skutečnosti nasvědčující spáchání trestného činu. Domnívá se, že stěžovatel fakticky spojuje právo vlastnit majetek s domnělým budoucím přiznáním náhrady nákladů právního zastoupení a že takový nárok nepředstavuje existující majetek požívající ústavní ochrany. Podotýká, že nemohlo být zasaženo stěžovatelovo právo na právní pomoc, neboť to byl on, kdo právní pomoc poskytoval, takže argumentačně mísí své námitky s právy třetí osoby. Zdůrazňuje, že při svém rozhodování vycházel ze zákonných ustanovení trestního řádu a zákona o obětech trestných činů, a proto nelze hovořit o jeho libovůli či porušení principu rovnosti, resp. o nepředvídatelnosti či překvapivosti postupu policejního orgánu. Z uvedeného dovozuje, že napadenými rozhodnutími nedošlo k zásahu do ústavně zaručených práv a svobod stěžovatele, a proto navrhl, aby Ústavní soud ústavní stížnost zamítl nebo jako zjevně neopodstatněnou odmítl.

13. Ústavní soud zaslal obdržená vyjádření stěžovateli na vědomí a k případné replice. Stěžovatel možnosti repliky nevyužil.

VI.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

14. Ústavní soud připomíná, že není další instancí v soustavě obecných soudů a není zásadně oprávněn zasahovat do jejich rozhodovací činnosti, neboť není vrcholem soudní soustavy (čl. 83, 90 a 91 Ústavy). Úkolem Ústavního soudu je ochrana ústavnosti, nikoliv běžné zákonnosti; postup v soudním řízení, výklad a aplikace jiných než ústavních předpisů je záležitostí obecných soudů, kterým přísluší posoudit podmínky pro aplikaci toho či kterého institutu, a své závěry musí stanoveným postupem odůvodnit. Jestliže ovšem obecné soudy či jiné orgány veřejné moci založí svá rozhodnutí na takové interpretaci právních předpisů, která představuje zásah do ústavně zaručených práv některého z adresátů takového rozhodnutí, jsou splněny předpoklady pro kasační zásah Ústavního soudu. Tak tomu bylo i v nyní posuzované věci.

15. Ústavní soud se nejprve zabýval otázkou, jež má pro posuzovanou věc zásadní význam, totiž zda oznamovatel (tvrzený poškozený), kterého stěžovatel právně zastupoval v průběhu prověřování, měl, či neměl postavení zvlášť zranitelné oběti ve smyslu § 2 odst. 4 písm. b) zákona o obětech trestných činů. Zvlášť zranitelná oběť má podle § 51a odst. 2 trestního řádu právo na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně, od čehož se pak odvíjí právo advokáta-zmocněnce na úhradu odměny, náhrady hotových výdajů a náhrady za promeškaný čas od státu (§ 151 odst. 6 trestního řádu).

16. Podle § 2 odst. 2 zákona o obětech trestných činů se za oběť trestného činu považuje fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena škoda nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil nebo měl obohatit. Z § 2 odst. 4 písm. b) zákona o obětech trestných činů pak vyplývá, že zvlášť zranitelnou obětí je mj. osoba, která je vysokého věku nebo je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, pokud tyto skutečnosti mohou vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy. Zákon o obětech trestných činů v § 3 odst. 1 rovněž zakotvuje zásadu, podle níž je třeba každou osobu, která se cítí být obětí spáchaného trestného činu, považovat za oběť, nevyjde-li najevo opak nebo nejde-li zcela zjevně o zneužití postavení oběti podle tohoto zákona. Existují-li pochybnosti o tom, zda je oběť zvlášť zranitelnou, je třeba ji za zvlášť zranitelnou považovat.

17. Uvedená zásada vychází z toho, že na počátku trestního řízení je často nejasné, zda vůbec k trestnému činu došlo a kdo jej spáchal. Proto nelze status oběti činit závislým na výsledku řízení – ostatně ani zproštění obžaloby nemusí znamenat, že trestný čin nebyl spáchán nebo

se ho nedopustil obžalovaný. Stejně tak ovšem nelze otálet s poskytnutím péče a přiznáním práv oběti. Proto je třeba na osobu, která se cítí být obětí spáchaného trestného činu, jako na oběť pohlížet, byť o tom v daném okamžiku trestního řízení existují pochybnosti. Stejný přístup je pak třeba zvolit k oběti, u níž je pochybnost, zdali je či není zvlášť zranitelnou (srov. GRIVNA, T., ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ H. *Oběti trestných činů*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 35).

18. Základním smyslem zásady presumpce statusu oběti, resp. zvlášť zranitelné oběti podle § 3 odst. 1 zákona o obětech trestných činů, je tedy nepochybné zajištění všech práv, které zákon o obětech trestných činů a trestní řád (zvlášť zranitelným) obětem přiznávají, všem osobám, které se obětmi cítí být, a to až do chvíle, než bude prokázán opak. Právní úprava tak obětem trestných činů zajišťuje jistotu ohledně jejich procesního postavení a práv. Právě tato jistota představuje zásadní záruku toho, aby bylo minimalizováno riziko případné sekundární viktimizace, jakož i obava obětí z negativních důsledků oznámení činu, který na nich byl spáchán. Ostatně právě v souvislosti s právem zvlášť zranitelných obětí na poskytování bezplatné právní pomoci Ústavní soud v nálezu sp. zn. III. ÚS 2615/23 ze dne 9. září 2024 (bod 77) konstatoval, že nejen pro (domnělé) oběti a zvlášť zranitelné oběti, ale i pro jejich zmocněnce je zcela zásadní předvídatelnost tohoto práva.

19. V posuzované věci orgány činné v trestním řízení v napadených usneseních dovodily, že oznamovateli postavení zvlášť zranitelné oběti nenáleželo, neboť v materiálním smyslu vůbec nebyl obětí trestného činu. Vycházely přitom ze předpokladu, že nezbytným předpokladem existence oběti je podle § 2 odst. 2 zákona o obětech trestných činů spáchání trestného činu. Orgány činné v trestním řízení konstatovaly, že tento základní předpoklad splněn nebyl, neboť dané trestní řízení skončilo usnesením o odložení věci podle § 159a odst. 1 trestního řádu, podle něhož policejní orgán věc usnesením odloží, nejde-li ve věci o podezření z trestného činu a není na místě vyřídit věc jinak.

20. Stěžovatel se v ústavní stížnosti snaží usnesení o odložení věci prezentovat tak, že policejní orgán nepřistoupil k zahájení trestního stíhání pro nedostatek důkazů. Ústavní soud však takové podání považuje za zkreslující a účelové. Ze zmíněného usnesení o odložení věci (které Ústavní soud od policejního orgánu vyžádal) vyplývá závěr, že ze strany podezřelého nedošlo ke spáchání trestného činu, neboť nedošlo k naplnění znaků skutkové podstaty podvodu podle § 209 odst. 1 trestního zákoníku (srov. s. 9 a 10 usnesení). Jestliže tedy státní zástupce v bodě 5 napadeného usnesení konstatoval, že oznamovatel zastoupený stěžovatelem nemůže být považován za oběť trestného činu (a tím pádem samozřejmě ani za zvlášť zranitelnou oběť), neboť byl v řízení prokázán opak ve smyslu § 3 odst. 1 zákona o obětech trestných činů, Ústavní soud takový závěr považuje za logický a prostý jakékoli svévole.

21. Ústavní soud podotýká, že z napadených rozhodnutí ani z vyjádření účastníků řízení není patrné, že by orgány činné v trestním řízení zpochybňovaly, pomineme-li to, zda na něm byl spáchán trestný čin, že oznamovatel zastupovaný stěžovatelem vykazuje znaky zvlášť zranitelné oběti ve smyslu § 2 odst. 4 písm. b) zákona o obětech trestných činů. Stěžovatel v ústavní stížnosti brojí proti tomu, že státní zástupce v bodě 7 napadeného usnesení poukazoval na svéprávnost oznamovatele a na to, že i podle lékařských zpráv je schopen bez výraznějších omezení projevit svou vůli a domyslet následky vlastního jednání. Touto argumentací se však státní zástupce (jak ostatně uvádí ve svém vyjádření k ústavní stížnosti) nesnažil dovodit nemožnost přiznání statusu zvlášť zranitelné oběti oznamovateli, ale pouze to, že oznamovatel byl schopen posoudit následky svého jednání a že musel být srozuměn s následky jejich nepravdivosti včetně nutnosti zaplatit odměnu zvolenému zmocněnci. Lze tedy konstatovat, že orgány činné v trestním řízení správně pojímaly oznamovatele zastupovaného stěžovatelem nejen jako oběť, ale jako zvlášť zranitelnou oběť ve smyslu § 2 odst. 4 písm. b) zákona o obětech trestných činů, a to až do doby, než vyšlo najevo, že na

něm nebyl spáchán žádný trestný čin. Tento přístup k oznamovateli ostatně potvrdil i policejní orgán ve vyjádření k ústavní stížnosti.

22. Ústavní soud však zároveň musí konstatovat, že orgány činné v trestním řízení v napadených rozhodnutích chybně interpretovaly a aplikovaly dosah výše zmíněného ochranného principu, podle kterého je třeba každou osobu, která se cítí být obětí trestného činu, za oběť považovat, nevyskytne-li se naopak (§ 3 odst. 1 zákona o obětech trestných činů). Má-li mít tento princip smysl, musí být naplňován tím, že tvrzená oběť má možnost uplatňovat veškerá práva, která jí z tohoto postavení vyplývají, a to právě až do doby, než byl prokázán opak. Policejní orgán ostatně ve svém vyjádření k ústavní stížnosti připustil, že oznamovatele po celou dobu prověřování považoval za zvlášť zranitelnou oběť, neboť respektoval, že je nutno k němu takto přistupovat, dokud se neprokáže opak. Takový přístup je jediný správný, ovšem musí být uplatňován důsledně. Není žádný důvod k tomu, aby z palety práv, která zákon o obětech trestných činů a trestní řád přiznávají zvlášť zranitelným obětem, bylo určité právo (konkrétně právo na bezplatné zastupování zmocněncem) vyňato, a aby jeho existence byla posuzována až *ex post*, v závislosti na výsledku prověřování.

23. I právo na bezplatné zastupování zmocněncem oběť vnímá a naplňuje v reálném čase, tedy v době konání prověřování a jednotlivých úkonů v jeho rámci. Jak již bylo uvedeno, předvídatelnost práva na bezplatné zastupování má zásadní význam jak pro samotnou zvlášť zranitelnou oběť, tak pro jejího zmocněnce. Pokud by v určité fázi trestního řízení měla (tvrzená) zvlášť zranitelná oběť pochybnosti o existenci uvedeného práva, logicky by vznikala překážka pro jeho využití, neboť taková (tvrzená) oběť by musela kalkulovat s nepříjemnými finančními dopady, jimž by musela čelit v případě odložení věci a závěru orgánů činných v trestním řízení, že se žádný trestný čin nestal. Jestliže smyslem úpravy byla i podpora obětí při ohlašování trestné činnosti, snížení latence kriminality (viz důvodová zpráva), pak výklad zastávaný orgány činnými v trestním řízení v posuzované věci vede k přesnému opaku. Tvrzená oběť na rozdíl od poškozeného, který má za to, že má právo na bezplatné zastupování zmocněncem z důvodu nedostatku prostředků k hrazení nákladů s tím spojených (srov. § 51a odst. 1 trestního řádu), nemůže podat žádost o přiznání uvedeného práva „statusu (zvlášť zranitelné) oběti“, jeho existence je posuzována až později jako předběžná otázka při rozhodování o nároku zmocněnce na odměnu a náhradu hotových nákladů v souvislosti se zastupováním tvrzené oběti.

24. Z uvedených důvodů Ústavní soud přisvědčil stěžovatelově námitce, že interpretace relevantních ustanovení trestního řádu a zákona o obětech trestných činů, ke které v posuzované věci dospěly orgány činné v trestním řízení, mohla mít odrazující účinek, což je třeba vnímat jako mimořádně negativní důsledek, s nímž není možno se smířit. Ústavní soud si je vědom toho, že se může zdát nelogické zpětně přiznávat právo svědčící výhradně zvlášť zranitelným obětem osobě, o které je v době rozhodnutí již známo, že vůbec obětí trestného činu nebyla. Tento zdánlivý paradox je však důsledkem toho, že status oběti je statusem jak hmotněprávním, tak procesním (což je významný rozdíl oproti statusu obviněného, který je výhradně statusem procesním). Osobě, která je v *procesním* postavení oběti, tak náleží sada procesních práv, a to až do doby, než je prokázán opak, tedy že ve skutečnosti z *hmotněprávního* hlediska obětí není.

25. Na tomto místě považuje Ústavní soud za důležité podotknout, že jinak by bylo třeba posuzovat situaci, kdy by daná osoba nemohla být považována za oběť z druhého důvodu, který předpokládá § 3 odst. 1 zákona o obětech trestných činů, tedy šlo-li by zcela zjevně o zneužití postavení oběti (typickým případem by mohla být tvrzená oběť, která jinou osobu křivě obvinila z trestného činu). V souladu s právní maximou, podle které si nikdo nemůže zlepšit své postavení protiprávním jednáním (*nemo ex suo delicto meliorem suam condicionem facere potest*), by bylo nepřípustné zpětně přiznat právo na bezplatné zastupování zmocněncem osobě, která dočasné procesní postavení oběti získala lstivým jednáním, popř. by jiným

způsobem postavení oběti zneužívala. V takových případech by proto rozhodnutí o nepřiznání odměny a náhrady hotových nákladů zmocněnci, který takovou osobu zastupoval, bylo ústavněprávně souladné.

VII. Závěr

26. Ústavní soud uzavírá, že orgány činné v trestním řízení neinterpretovaly relevantní právní úpravu ústavněprávně konformním způsobem. Správně po dobu konání prověřování přistupovaly k oznamovateli zastupovanému stěžovatelem jako k zvlášť zranitelné oběti, a jejich následný závěr, že tento oznamovatel materiálně nebyl v postavení oběti trestného činu, byl dostatečně podložen výsledky provedeného prověřování. Chybně však dovodily, že tento závěr zpětně eliminoval právo oznamovatele na bezplatné zastupování zmocněncem. Smyslem zásady zakotvené v § 3 odst. 1 zákona o obětech trestných činů je umožnit osobě, která vykazuje znaky zvlášť zranitelné oběti, realizaci všech práv, která zákon o obětech trestných činů a trestní řád spojují s tímto postavením, a to až do doby, než vyjde najevo opak, tedy než výsledky trestního řízení povedou k závěru, že daná osoba vůbec není obětí, popř. obětí je, avšak nikoli zvlášť zranitelnou. Tvrzené oběti lze zpětně upřít některá z uvedených práv jen v případech, kdy tato osoba zjevně zneužila postavení oběti. Ústavní soud proto nemohl setrvat na výkladu prezentovaném v usnesení sp. zn. III. ÚS 1448/24 ze dne 14. ledna 2025, který nedostatečně zohlednil výše popsany účel zásady vyplývající z § 3 odst. 1 zákona o obětech trestných činů.

27. Interpretace relevantních ustanovení trestního řádu a zákona o obětech trestných činů, na které orgány činné v trestním řízení založily napadená rozhodnutí, oznamovateli fakticky zpětně odepřela realizaci jednoho z nejvýznamnějších práv, jež trestní řád přiznává zvlášť zranitelným obětem, tedy právo na bezplatné zastoupení zmocněncem. Tato chybná, ústavně nesouladná interpretace se promítla i do sféry stěžovatele, který uplatnil vůči státu nárok na úhradu odměny a hotových nákladů v souvislosti se zastupováním oznamovatele. Napadená rozhodnutí tím zasáhla do stěžovatelova ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny, což si vyžádalo kasační zásah Ústavního soudu.

28. Úkolem orgánů činných v trestním řízení nyní bude, aby opětovně posoudily stěžovatelův návrh na přiznání odměny a náhrady hotových výdajů. Ústavní soud zdůrazňuje, že nijak nepředjímá, jak mají tyto orgány posuzovat účelnost jednotlivých úkonů, s nimiž stěžovatel uplatněné nároky spojuje.

29. Ústavní soud proto podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a napadená usnesení podle § 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona zrušil. Takto rozhodl bez nařízení ústního jednání, neboť od něj nebylo možno očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

Poučení: Proti usnesení Ústavního soudu není odvolání přípustné.

V Brně 22. září 2026

Daniela Zemanová
předsedkyně senátu